

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2011 – augustus 2012

DOELSTELLING

De Vereniging wil de Rooms-katholieke Kerk in Nederland dienen in het streven naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-katholieke Kerk enerzijds en de Kerken van het Westen en de Oosterse Kerken anderzijds. Ervan overtuigd dat de eenheid van de Kerk een teken en een instrument is van de eenheid van de mensheid ondersteunt ze ook initiatieven die in het kader van de oecumenische beweging op nationaal, Europees en mondiaal niveau worden ontplooid (art. 2 van de Statuten).

Vanuit de rijke traditie van de Katholieke Kerk zet de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord zich in voor de oecumene in Nederland. Onder oecumene verstaan we de inzet van christenen en Kerken voor het herstel van de eenheid van de Kerk én voor de vele vormen van samenwerking die al tussen christenen uit verschillende tradities op cultureel en maatschappelijk gebied bestaan. De Vereniging handelt bij het uitvoeren van haar missie binnen de kaders van het *Oecumenisch Directorium* en de encycliek *Ut unum sint*. Ze laat zich ook leiden door de *Charta Oecumenica*.

De Vereniging is ervan overtuigd dat eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en Kerken nodig zijn voor een geloofwaardige verkondiging en beleving van het Evangelie in onze samenleving. Ze zet zich daarom met vele middelen zoals ontmoetingen, gezamenlijk gebed, dialoog, studie en uitwisseling in voor de groei en de verdieping van deze eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en Kerken uit het Westers en het Oosters Christendom. De Vereniging beoogt hiermee tevens de maatschappelijke relevantie van het christelijk geloof voor de huidige cultuur en de dialoog met andere religieuze tradities duidelijker voor het voetlicht te plaatsen.

INHOUDSOPGAVE

1	Woord van de voorzitter	4
2	Nieuwe koers	5
2.1	Website en sociale media	5
3	Activiteiten	6
3.1	Een rijke oogst – vervolgactiviteiten	6
3.2	Projectgroep Doop(v)erkenning	7
3.3	Dialoog met EA en VPE	8
3.4	Refo500	9
3.5	Week van Gebed voor de Eenheid 2011	9
3.6	Oecumenische vorming	10
3.7	Bêt Drāshā – Oosters-christelijk Leerhuis	11
3.8	Didaskalíon – Oosters Christendom en cultuur	13
3.9	Overige activiteiten	13
4	Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken	14
4.1	Willibrordzondag – ‘Een rijke oogst – de vruchten van de oecumenische dialoog’	14
4.2	Zondag voor de Oosterse Kerken – ‘Russisch Orthodox – een traditie in omvorming’	14
5	Voorlichting en publiciteit	16
5.1	Overeen	16
5.2	Pokrof. Oosterse christenen, kerken en culturen	16
5.2.1	Studiedag Oekraïne, 26 november 2012	17
5.3	Perspectief. Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift	17
6	Bestuurszaken	18
6.1	Bisschop-referent voor oecumene en de Oosterse Kerken	18
6.2	Samenwerking met de Raad van Kerken in Nederland	19
6.3	Christenen en/in het Midden-Oosten	19
6.4	Samenstelling bestuur	20
6.5	Vertegenwoordigingen	20
7	Personele aangelegenheden	20
7.1	Dienstjubiläum Leo van Leijsen	21
8	Overzicht van lezingen en artikelen	22
8.1	Drs. L. van Leijsen	22
8.1.1	Artikelen	22
8.1.2	Cursussen, lezingen en interviews	22
8.2	Drs. G. van Dartel	23
8.2.1	Artikelen	23
8.2.2	Cursussen en lezingen	23
9	Bestuur en commissies	24
10	Financiële verantwoording	26
10.1	Jaarrekening 2011	26
10.2	Samengevoegde Balans per 31-12-2011	27

1 WOORD VAN DE VOORZITTER

Je kunt van mening verschillen over het nut van jaarverslagen. Het zijn meestal keurig verzorgde boekwerken, die voor de lezer het belang van de onderneming of de vereniging willen benadrukken. Ook dit jaarverslag heeft die kenmerken, al hebben wij niet een beroep op kunstenaars gedaan die het met een spetterend design kunnen verfraaien. Het laat wel goed zien wat door de medewerkers en een groeiend aantal leden van onze vereniging gedaan is ter versterking van de oecumenische inzet van de Katholieke Kerk. Het laat ook zien dat de taak van onze vereniging nog lang niet voltooid is.

Een halve eeuw geleden werd het 20ste oecumenische concilie Vaticanum II geopend. De bisschop van Rome, die de Petrusfunctie vervult, heeft daarom 2012 uitgeroepen tot 'Jaar van het geloof'. Daarmee illustreert hij het belang van dat concilie, ook voor de kerk van nu. Bij het concilie zaten de vele vertegenwoordigers van de andere kerken en kerkgemeenschappen op de ereplaatsen en zij kregen de ruimte om mee te spreken in de werkgroepen. We hebben ervaren dat oecumene een zaak van lange adem is. Voor ons als vereniging is dat de laatste jaren een extra aansporing geweest om andere accenten te gaan leggen. De geheel vernieuwde website en het oecumene-forum zijn daar tekenen van, maar evenzeer het vele andere werk dat beschreven wordt in dit jaarverslag. Oecumene doe je met velen samen. Alleen dan kunnen woorden daden worden en kunnen goede contacten vruchten dragen.

Dit 'Jaar van het Geloof' laat zien dat geloven tijd vraagt. De conciliedocumenten bevatten nog heel wat onvervulde wensen. Dat de Kerk in eeuwen denkt, is een oud gezegde. Een vereniging als de onze blijft nodig, al is dat alleen maar om de geheugens op te frissen en tot daden aan te sporen. Laten we zijn als de kwastjes aan de kle-

*Henk van Doorn
Voorzitter*

ding van de vrome Israëlieten, "die helpen om aan al mijn (Gods) geboden te denken en die na te leven" (Numeri 15,40).

Henk van Doorn, *priester*

2 NIEUWE KOERS

In dit verslagjaar heeft de vereniging op basis van het door de algemene ledenvergadering in november 2011 goedgekeurde beleidsplan 2012-2016 een nieuwe koers ingezet. Versterking van de communicatie met behulp van de sociale media en het aangaan van verbindingen met personen en groepen die op oecumenisch gebied actief zijn, vormen de motor van het beleid in de komende jaren.

De beleidsvernieuwing betekent een grote uitdaging voor bestuur en medewerkers. Van bestuursleden wordt een grotere actieve betrokkenheid bij het werk van de vereniging verwacht. De medewerkers staan voor de taak om via diverse kanalen en met behulp van de socia-

Actief op sociale media vlnr Geert van Dartel, Elise Rommens, Rob van Uden.

le media een vitaal oecumenisch netwerk op te bouwen. Het is nog te vroeg om uitspraken te doen over de resultaten van de vernieuwingsslag die bestuur en medewerkers willen maken. Maar het begin is – met veel inzet en in goede onderlinge samenwerking – gemaakt en dat geeft hoop voor de toekomst!

2.1 Website en sociale media

In de nieuwe koers die het bestuur heeft ingezet hangt veel af van de communicatie met personen en groepen. De website speelt daar een grote rol in. In het eerste kwartaal van 2012 is de website www.oecumene.nl geheel vernieuwd. Daarvoor werd een beroep gedaan op de ondersteuning door Webprofilering van dr. Hanneke en Michel Arts. Zij hebben met veel deskundigheid en inzet de vernieuwing van de website gestalte gegeven en de medewerkers toegerust voor het onderhoud daarvan.

De nieuwe website biedt volop mogelijkheden voor interactieve uitwisseling. Voorop staan korte nieuwsberichten, blogs en de agenda. Verder biedt de website toegang tot de tijdschriften die de vereniging uitgeeft en een aantal teksten en documenten. Op de website is ook het materiaal voor Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken te vinden.

Om tot een interactieve website te komen is uitbreiding van het aantal webredacteurs, dat zelfstandig berichten op de site plaatst, noodzakelijk. We willen immers dat de website zich ontwikkelt tot een ontmoetingsplaats van mensen en initiatieven die op oecumenisch gebied actief zijn. Drs. Hendro Munsterman, prof. dr. Fred van Iersel en dhr. Kees Slijkerman hebben inmiddels medewerking aan de website toegezegd en enkele blogs gepubliceerd.

Verbonden met de website zijn de sociale media zoals facebook, twitter en linkedIn. Samen met bestuursleden drs. Rob van Uden en drs. Elise Rommens-Woertman

werd op facebook een pagina van de Katholieke Vereniging voor Oecumene aangemaakt. Op deze pagina worden allerlei berichten en ervaringen uitgewisseld. Met name Hendro Munsterman zorgt voor een voortdurende stroom van berichten uit de wereld van de oecumene. Meer dan 100 mensen zijn bij de groep aangesloten. Ook werd een twitter-account OecumeneNl aangemaakt om berichten vanuit de vereniging een bredere verspreiding te geven. Het aantal volgers is met 17 nog erg beperkt. Op LinkedIn functioneert al enkele jaren het forum Oecumene Online dat aangestuurd wordt door voorzitter Henk van Doorn en dat zich nog steeds in een groeiende belangstelling en deelname mag verheugen. Ook hierbij hebben zich meer dan 100 mensen aangesloten.

3 ACTIVITEITEN

3.1 Een rijke oogst – vervolgactiviteiten

In het vorige jaarverslag 2010-2011 hebben we bericht gedaan over de uitgave van de Nederlandse vertaling van 'Harvesting the Fruits'. In dit boek van Walter Kardinaal Kasper worden de resultaten van de oecumenische dialogen die de Rooms-katholieke Kerk sinds het midden van de jaren zestig voert met de Evangelisch-Lutherse Wereldfederatie, de Anglicaanse Gemeenschap, de Methodistische Wereldbond en de Wereldbond van Gereformeerde Kerken systematisch in kaart gebracht. In samenwerking met de katholieke en protestantse theologische faculteiten organiseerde de vereniging op 16 juni 2011 een symposium rondom dit boek. De teksten van dit symposium werden in september 2011 uitgegeven in *Perspectief*.

Zoals op het symposium door prof. dr. Henk Witte terecht werd aangegeven is er voor de doorwerking en receptie van dit boek meer nodig dan alleen het beschikbaar stellen van een vertaling. 'Het vraagt primair

beleid, een implementatie- en communicatieplan, stimuleren aan de personen met verantwoordelijkheid voor de oecumene in lokale kerken, omzetting in initiatieven. Dat alles, opdat de gewonnen oecumenische taal en inzichten landen en praktijk worden in de handelingsvelden en de taal van de Kerk.' (*Perspectief* 13, p. 8).

Met de mogelijkheden en middelen die de vereniging heeft is hier in het afgelopen jaar veel voor gedaan. 'Een rijke oogst – de vruchten van de oecumenische dialoog' werd het thema van Willibrordzondag in 2011. Om het boek op het niveau van parochies bespreekbaar te maken werden door dr. Hans Kronenburg en drs. Geert van Dartel gespreksvragen opgesteld. In artikelen op de website, in het communicatieblad *Overeen*, in preek-schetsen en voorbede werden de positieve resultaten van de oecumenische dialogen voor het voetlicht gebracht. Op de studievergadering die de vereniging in aansluiting op de algemene ledenvergadering op 9 november 2011 hield in zalencentrum Trianon in Utrecht, gaf de vice-voorzitter van de Raad van Kerken en remonstrantse theoloog, prof. dr. Marius van Leeuwen, zijn visie op het boek. Als punt van kritiek hield hij zijn gehoor voor dat de Rooms-katholieke Kerk de lat voor het herstel van de volledige *communio* te hoog legt. Drs. Rob van Uden, diaken van bisdom Breda en bestuurslid van de vereniging, hield een inleiding over de betekenis van dit werk voor de praktische oecumene. Aan de hand van concrete voorbeelden maakt hij duidelijk dat het werk van Kasper een belangrijke rol kan spelen bij het overwinnen van teleurstellingen en frustratie waar eenieder op de weg van oecumene mee geconfronteerd wordt. De inleidingen van deze studiedag werden gepubliceerd in *Perspectief* nr. 14. Op uitnodiging van prof. dr. Marius van Leeuwen gaf drs. G. van Dartel op 31 januari 2012 voor remonstrantse predikanten een presentatie van de katholieke visie op oecumene. Het werd een boeiende uitwisseling waarin het boek

'Een rijke oogst' een centrale rol speelde. De lezing 'Rome en de oecumene, kansen en obstakels' van Van Dartel werd gepubliceerd in Perspectief nr. 15

Inmiddels wordt bij verschillende opleidingen voor de colleges oecumene van het boek gebruik gemaakt. Dit geldt voor de seminaries van 's-Hertogenbosch (St. Janscentrum) en Breda (Priester en Diakenopleiding Boven-donk) en voor Fontys Hogeschool Theologie Levensbe-schouwing waar het boek 'Een rijke oogst' samen met het 'Handboek voor spirituele oecumene' in de lijst van verplichte literatuur is opgenomen.

Tenslotte mag niet onvermeld blijven dat mgr. dr. Hans van den Hende alle parochies van het bisdom Breda een exemplaar van het boek 'Een rijke oogst' heeft gegeven. Op 12 december organiseerde het bisdom voor pastora-le beroepskrachten bij de gemeente van Chemin Neuf in Oosterhout een avond over het boek. Inleidin-gen werden gehouden door mgr. dr. Hans van den Hen-de, zr. Ruth Lagemann en drs. Rob van Uden.

3.2 Projectgroep Doop(v)erkenning

Het in 2009 op voorstel van mgr. Jan van Burgsteden s.s.s. door de Raad van Kerken gestarte project Doop(v)erkenning kwam tot een eerste afronding. In eerdere jaarverslagen is dit project waarvoor de vereni-ging de secretaris beschikbaar stelde, reeds bericht. In het bedevaartsoord O.L. Vrouw ter Nood in Heiloo vond op 29 mei de feestelijke ondertekening plaats van twee verklaringen over de doop. Vertegenwoordigers van negen kerken ondertekenden een gemeenschappe-lijke doopverklaring die overeenstemming over de doop tot uitdrukking brengt. De ondertekenende kerken zijn: de Anglicaanse Kerk in Nederland, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Evangelische Broederge-meente in Nederland, de Oud-katholieke Kerk van Ne-derland, de Molukse Evangelische Kerk, de Protestantse

Ondertekening van de doopverklaringen door mgr. Jan van Burgsteden s.s.s.

Kerk in Nederland, de Remonstrantse Broederschap, de Rooms-katholieke Kerkprovincie in Nederland, de Sy-risch-orthodoxe kerk in Nederland. Samen met verte-genwoordigers van de Algemene Doopsgezinde Socië-teit (ADS) en de Verenigde Pinkster en Evangeliegemeenten (VPE) ondertekenden zij ook een verklaring van toenadering waarin de convergentie tus-sen kerken die de kinderdoop kennen en kerken die al-leen de doop op belijdenis erkennen, wordt beschreven. Ongeveer tachtig mensen waren voor deze feestelijke bijeenkomst naar Heiloo gekomen. Onder hen de aarts-bisschop van de Syrisch Orthodoxe Kerk, Mor Polycar-pus, en de aartsbisschop van de Oud-katholieke Kerk, dr. Joris Vercammen. De Rooms-katholieke Kerk was vertegenwoordigd door mgr. Jan van Burgsteden. De Protestantse Kerk in Nederland werd vertegenwoordigd

door de praeses van de synode, ds. Peter Verhoeff. Prof. dr. Leo Koffeman, hoogleraar kerkrecht en oecumene aan de Protestantse Theologische Universiteit en tevens voorzitter van de Beraadgroep Geloven en Kerkelijke Gemeenschap lichtte in een lezing de achtergrond- en de betekenis van deze verklaringen in vier punten toe: kerken hebben de diepe betekenis van de doop herontdekt en daardoor meer oog gekregen voor elkaar, de oecumenische kring is breder geworden en sluit ook oriëntaals-orthodoxen en pentecostals in, kerken staan in de volle breedte van de oecumene voor dezelfde vragen en weten zich tot elkaar verplicht en tenslotte, dooperkenning is een daad van dankzegging, erkennen betekent per definitie, de ander ontvangen als aan jou gegeven. Voor de ondertekening van de verklaringen werd in een gebedsdienst met het uitspreken van de apostolische geloofsbelijdenis en de hernieuwing van de doopbelofte invulling gegeven aan een oecumenische viering van de doopgedachtenis.

De beide verklaringen werden in een brochure in de reeks Oecumenische Bezinning nr. 42/2012 gepubliceerd. Modellen voor oecumenische vieringen van de doopgedachtenis of de hernieuwing van de doopbelofte zullen worden aangeboden op de website www.raadvankerken.nl.

In het komende jaar wil de projectgroep in opdracht van de Raad van Kerken proberen het draagvlak voor de wederzijdse erkenning van de doop te verbreden. De hoop bestaat dat meer kerkgenootschappen bereid zullen zijn om één of beide verklaringen te ondertekenen. Ook bestaat het voornemen om beschikbare teksten van de verschillende kerken voor doopcatechese te verzamelen en op de site van de Raad aan te bieden.

3.3 Dialoog met de Evangelische Alliantie en de Verenigde Pinkster en Evangeliegemeenten

Na een voorbereidingsperiode hebben de Evangelische Alliantie (EA), de Verenigde Pinkster en Evangelie ge-

meenten (VPE), en de Rooms-katholieke Kerk (RKK) in Nederland besloten officieel een dialoog met elkaar aan te gaan. Dit besluit is het resultaat van verkennende gesprekken die sinds 2010 tussen de RKK, de VPE en de EA gevoerd zijn. De dialoog zal in de komende periode gaan over het gebed. De vereniging is vanaf het begin betrokken bij deze beginnende dialoog. Dr. Bernhard Hegge en drs. Geert van Dartel zijn respectievelijk lid en secretaris van de commissie.

In de oecumene in Nederland heeft zich in de laatste tien jaar een opmerkelijke verbreding afgetekend onder andere door een toenemende en actieve betrokkenheid van de Evangelische Alliantie (EA) en de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten (VPE). Tussen de EA, de VPE en de Rooms-katholieke Kerk (RKK) bestonden tot dusverre vooral informele contacten. Vanuit het gezamenlijke verlangen en in aansluiting bij de internationale dialogen die van start gingen in de jaren zeventig van de vorige eeuw, werd in opdracht van de besturen van de VPE en EA en de Bisschoppenconferentie in het begin

Dialooggroep van VPE, EA en RKK vlnr: ds. W. Smouter, mgr. G. de Korte, mw. K. Somhorst, pastoor K. Smits, P. Pouwelse, H. van der Born, K. Slijkerman.

van 2010 een voorbereidingstraject uitgezet dat zou moeten uitmonden in een inhoudelijke oecumenische dialoog. Daarvoor werden twee voorbereidingscommissies ingesteld, een voor de dialoog tussen EA en RKK en een voor de dialoog tussen VPE en RKK.

In januari 2012 brachten de voorbereidingscommissies een gezamenlijk eindrapport uit. De voorbereidingscommissies zijn unaniem van mening dat het waardevol en wenselijk is om de contacten voort te zetten en stellen voor een dialoog te starten over het gebed. De Bisschoppenconferentie en de besturen van de EA en de VPE stemden in met dit voorstel.

De dialoog richt zich op de kennismaking met elkaars gebedstradities. 'Er zijn grote verschillen tussen de gebedsstijlen en het is spannend om deze bij elkaar te brengen', aldus een van de deelnemers aan de dialoog. Vanwege de samenwerking tussen de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie in de Week van Gebed voor de Eenheid én het initiatief *Wij kiezen voor eenheid*, waarin deze gebedsstijlen elkaar ontmoeten, is er ook alle reden om de gebedstradities van elkaar beter te leren kennen en te verstaan. Een derde reden voor de keuze van het thema ligt in het gegeven dat het gebed in de huiselijke kring steeds minder gepraktiseerd wordt. Dit is geen nieuwe ontwikkeling, maar een langdurig proces waarop Miskotte in 1962 al wees met de term 'bidde-loosheid'. Een dialoog over gebed kan een impuls zijn om deze te doorbreken.

De eindrapportage van de voorbereidingscommissies werd gepubliceerd op de site van de vereniging:
<http://www.oecumene.nl/documentatie/documenten>

3.4 Refo500

Het initiatief Refo500 waaraan de vereniging als projectpartner participeert krijgt steeds meer allure en heeft een ambitieuze doelstelling: *'Refo500 is het internatio-*

nale platform dat deskundigheid, kennis, ideeën, activiteiten en producten aanbiedt op het gebied van de reformaties in de zestiende eeuw en hun relevantie. Op het platform werken allerlei partners met elkaar samen, om een programma aan te bieden aan een breed publiek en zo de relevantie van de reformaties te laten zien. In Refo500 participeren o.a. protestantse en katholieke organisaties, universiteiten, musea, hogescholen, steden, commerciële instellingen.' (webtekst Refo500)

Voor de deelname aan Refo500 is bij de vereniging een werkgroep ingesteld waaraan ook mgr. dr. Gerard de Korte deelneemt. Door de werkgroep worden verschillende activiteiten voorbereid. De aandacht gaat onder andere uit naar de voorbereiding van een tentoonstelling over het Concilie van Trente die in 2013, 450 jaar na afsluiting van het concilie, in Klooster Ter Apel zal worden gehouden. Tegelijkertijd zal in de nabijgelegen vesting Bourtange een tentoonstelling gehouden worden over de Heidelbergse Katechismus die eveneens in 1563 werd geschreven. Ook bereidt de werkgroep een conferentie over het Concilie van Trente voor die in september 2013 in Utrecht zal worden gehouden.

In samenwerking met het Nederlands Dagblad wordt gewerkt aan de voorbereiding van een viertal debatavonden in Gouda, Dordrecht, Enschede en Groningen (maart – april 2013). Het doel van deze avonden is om antwoorden te geven op de vraag welke rol de uitspraken van Heidelberg en Trente hebben gespeeld en wat zij in de huidige situatie van kerk en samenleving betekenen. Voor deze debatten wordt de medewerking gevraagd van bekende katholieke en protestantse sprekers uit de wereld van kerk, politiek, sport en cultuur.

3.5 Week van Gebed voor de Eenheid 2012

De teksten van de Week van Gebed 2012 waren voorbereid door vertegenwoordigers van de kerken in Polen. Als uitgangspunt voor de teksten was een tekst uit de 1. Kor. 15 gekozen: 'Wij zullen allemaal veranderd worden

door de overwinning van onze Heer Jezus Christus' (1 Korintiërs 15, 51 - 58).

Sinds enkele jaren werken de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie nauw samen bij de voorbereiding van de Week van Gebed voor de Eenheid. De secretaris van de vereniging is als coördinator van de projectgroep van de Raad van Kerken voor de Week van Gebed daarbij direct betrokken.

Door de samenwerking tussen de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie worden er nieuwe accenten gezet. In Nederland wordt de Week van Gebed gehouden in de week beginnende op de derde zondag in januari en niet meer op de vaste data van 18 tot 25 januari. Ook in de keuze van thema wordt een eigen weg gekozen. In 2012 was dit: 'Winnen met gevouwen handen'. In 2012 hebben de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie ieder nog eigen gebedsmateriaal uitgegeven. Het is de bedoeling om vanaf 2013 met gezamenlijk materiaal te komen.

De landelijke openingsviering van de Week van Gebed werd voorbereid in samenwerking met de gemeenschap Chemin Neuf in Oosterhout. De teksten van de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie werden op 28 oktober 2011 in Oosterhout gepresenteerd. Bij die gelegenheid hield ds. Piet van Veldhuizen, die zelf in de jaren tachtig in Polen woonde, een indrukwekkend verhaal over Polen. Hij weersprak de opvatting als zou de keuze van het thema op basis 1 Kor. 15 een uitdrukking zijn van triomfalisme. Het geloof is in de Poolse geschiedenis waarin heel wat nederlagen geleden zijn, een belangrijke bron van kracht en inspiratie.

De openingsviering vond plaats op 15 januari 2012 in de Paulusabdij. Het was mooie viering geheel in de stijl van de gemeenschap Chemin Neuf. In deze viering kwamen oecumenische en evangelische lijnen goed samen. Ook de opkomst was goed. Bij de dienst waren veel vertegenwoordigers van lidkerken van de Raad van Kerken en bestuurders van de Evangelische Alliantie aanwezig.

Mgr. dr. Hans van den Hende en dr. Adrianus Kardinaal Simonis waren er namens de Katholieke Kerk. Na de dienst werden in de refter van de gemeente naar Pools gebruik de oplatki gedeeld en zegenwensen uitgewisseld.

In het voorjaar van 2012 heeft de projectgroep van de Raad van Kerken de vertaling van de teksten van 2013 ter hand genomen. De teksten zijn voorbereid door vertegenwoordigers van de kerken in India en geënt op het zesde hoofdstuk van de profeet Micha. Het internationale motto van de Gebedsweek voor de Eenheid in 2013 is 'Wat verlangt God van ons?' (Micha 6,6-8). In de teksten wordt in het bijzonder aandacht gevraagd voor de positie van de Dalits (*onaanraakbaren*) in India. Daarmee wordt duidelijk gemaakt dat gerechtigheidsvragen bij het zoeken naar eenheid niet genegeerd mogen worden. In Nederland vonden de Evangelische Alliantie en Raad van Kerken elkaar in het motto 'Wandelen met God'.

3.6 Oecumenische vorming

In de voorbije jaren heeft de vereniging veel inspanningen ondernomen op het gebied van de oecumenische vorming. Dat werd in het voorbije werkjaar voortgezet. Vormingswerkzaamheden op het werkveld Oosters Christendom komen aan de orde in de paragrafen 3.7 en 3.8.

Op uitnodiging van de stuurgroep oecumene van het bisdom Groningen-Leeuwarden verzorgden drs. Geert van Dartel en dr. Hans Kronenburg twee avonden voor het pastoraal kader onder de titel 'Oecumene – kans van slagen!' De eerste avond in Assen stond in het teken van de resultaten van de oecumenische dialogen. Het boek van Walter Kardinaal Kasper speelde daar een belangrijke rol in. De tweede avond in Heerenveen was gewijd aan de praktische mogelijkheden voor oecumenische samenwerking onder andere aan de hand van het Handboek voor Spirituele Oecumene en een nieuwe uitgave van de Raad van Kerken over convenanten. Tevens wer-

den praktijkvoorbeelden van oecumene in Groningen, Friesland en Drenthe gepresenteerd.

Op 17 april 2012 verzorgde drs. Geert van Dartel op uitnodiging van de protestantse gemeente en katholieke parochie van Bergharen een avond over het gemengde huwelijk.

Aan de opleidingen St. Janscentrum en Hogeschool Fontys Theologie Levensbeschouwing gaf drs. Geert van Dartel in 2011 en 2012 de inleiding oecumenische theologie. Vanaf september 2012 staan de colleges aan de priester- en diakenopleiding Bovendonk weer op het programma.

3.7 Bēt Drāshā – Oosters-christelijk Leerhuis

Bēt Drāshā is een oecumenisch initiatief dat in 2011-2012 zijn vijfde jaargang beleefde. Het Oosters-christelijk Leerhuis is organisatorisch gezien oecumenisch, in de zin dat de Katholieke Vereniging voor Oecumene het samen met de Protestantse Kerkengemeenschap 's-Hertogenbosch organiseert. Maar Bēt Drāshā is vooral inhoudelijk oecumenisch in zijn opzet: het maakt de oosterse christelijke wortels toegankelijk, die tot de gezamenlijke erfenis van christenen van *alle* kerkelijke tradities behoren. De toegang tot die oude maar nog altijd actuele wortels geschiedt via teksten uit de diverse geloofsgemeenschappen van het christelijk Oosten. De teksten worden gebundeld in een reader die de deelnemers thuis kunnen lezen ter voorbereiding. Op de Leerhuisavond worden ze nog een keer hardop voorgelezen. Aan de hand van toelichting en onderling geloofsgesprek gaat men tijdens zo'n avond dieper in op de aangereikte thema's. Dit Bēt Drāshā – Oosters-christelijk Leerhuis van 2011-'12 omvatte de eerste helft van het seizoen.

Organisatie

Namens de Protestantse Kerkengemeenschap maakte ds Paul van de Waal (predikant krijgsmacht) deel uit van het Bēt Drāshā-team, namens de Katholieke Vereniging

voor Oecumene drs. Leo van Leijsen. Hij is tevens de coördinator van het Oosters-christelijk Leerhuis. Op de Leerhuisavonden zelf waren beiden ook – afwisselend – inleiders én gespreksleiders. Op de laatste bijeenkomst, 15 december 2011, hield prof dr Herman Teule als gast-docent een boeiende inleiding. Mevrouw Aline Verbaas, ouderling van de Protestantse Gemeente van de Lambertuskerk in Vught, gaf haar organisatorische ondersteuning aan het Leerhuis, met name in de vorm van het voorbereiden van het jaarlijkse bezoek aan een oosterse parochie.

Plaats van samenkomst van het Oosters-christelijk Leerhuis was zoals de laatste jaren gebruikelijk het Franciscushuis van de paters Kapucijnen aan de Van der Does de Willeboissingel 11 te 's-Hertogenbosch. De bijeenkomsten waren op de donderdagavonden 15 september, 13 oktober, 27 oktober, 17 november en 15 december 2011. De deelnemers waren van verschillende religieuze achtergrond, o.a. oosters-orthodox, PKN, doopsgezind en rooms-katholiek.

Het hele Bēt Drāshā-team (vlnr Paul van der Waal, Aline Verbaas en Leo van Leijsen) in gesprek met priester Stephen Yalda tijdens het bezoek aan de Assyrische parochie (Foto: Mar Benyamin Parish).

Leergang 2011

De titel van deze leergang najaar 2011 was «Heil-Zending-Identiteit-Dialog in het oosters christendom». De inspirerende teksten cirkelden rond deze thema's: Hoe heeft het christendom, dat in het Oosten is ontstaan, zichzelf en de verschillende contexten waarin het leefde (antieke Griekse cultuur, jodendom, islam) verstaan? Welke concrete boodschap gaf men door, met name in de zending van de kerk. Waaraan ontleende men zijn identiteit? Hoe ging men de dialoog aan met de omringende levensbeschouwingen: de 'heidense' tradities, het jodendom en later de islam? Teksten van auteurs als Ignatius van Antiochië, Afrahat, Efreem, Maximus Confessor, Izaak van Syrië e.a. werden gelezen en besproken. Hier rondom heen werd uitgewisseld wat de mensen zelf daarin wel of niet raakte. Want de grondvraag is steeds, als alle andere jaren, geweest: Kunnen oosterse christelijke tradities ons op bepaalde punten inspireren?

Excursie

Op zondag 27 november bracht Bêt Drāshā binnen het kader van zijn leergang 2011 een bezoek aan de Assyrisch-apostolische parochie Mar Benyamin (behorend tot het diocees Europa). Dit is de landelijke parochie van deze christenen van de Oost-Syrische 'ritus' die in ons land voor het grootste deel uit Irakese vluchtelingen bestaat. Men kerkt in de Noorderlicht-kerk te Zeist, een kerkgebouw van een PKN-gemeente. Het gezamenlijke bezoek was door de coördinator voorbereid door een individueel bezoek aan de zondagdienst, enkele weken tevoren. Bêt Drāshā maakte die middag de eucharistie mee van de Eerste Adventszondag uit de Oost-Syrische liturgie. De dienst was geheel in het Syrisch, zowel klassiek als modern. Bêt Drāshā werd gastvrij ontvangen door de parochie onder de geestelijke leiding van haar priester, rabbi qasha Stephen Yalda. Na de liturgie was er een lichte maaltijd en een gesprek met de gemeenschap. De naam Bêt Drāshā die een paar jaar geleden werd ge-

kozen voor het Oosters-christelijk Leerhuis in Den Bosch, is genomen uit de traditie van deze kerk. Dat maakte de uitleg aan deze christenen van waar de Leerhuisactiviteiten voor staan, iets gemakkelijker. Namens Bêt Drāshā bood Aline Verbaas de gemeenschap in de persoon van zijn priester Stephen een exemplaar van de *Nieuwe Bijbelvertaling* in het Nederlands aan. Met het oog op de volgende leergang in het nieuwe seizoen 2012-'13 en het daarin voorziene gezamenlijke bezoek aan een Ethiopisch-orthodoxe parochie, brachten Aline Verbaas en Leo van Leijssen van Bêt Drāshā op zondagmorgen 3 juni 2012 een voorbereidend bezoek aan de kerk te Pernis-dorp, Rotterdam, van de parochie 'Dabre Mewie Heilige Gabriël'. Dit is de landelijke parochie in Nederland van de Ethiopisch-orthodoxe Tewahedo Kerk. Men maakte er de eucharistie mee van het oosters pinksterfeest en had contact met het kerkbestuur.

Symposium Jezusgebed

Vanuit Bêt Drāshā nam Leo van Leijssen deel aan het symposium over het Jezusgebed onder de titel 'Opborrelend als een bron van eeuwig leven (Joh 4:14)' van vrijdag 8 juni tot zaterdag 9 juni in de Oude Abdij van Drongen (gemeente Gent) in België. Het werd georganiseerd door het Leerhuis van de Kerkvaders te Gent o.l.v. icoonschilder Joris van Ael, in samenwerking met het CCV (Centrum voor Christelijke Vorming) in het katholieke bisdom Gent en de orthodoxe H. Andreasparochie in Gent. Het Leerhuis van de Kerkvaders is in zekere zin een zusterinstelling van Bêt Drāshā-Oosters-christelijk Leerhuis van de Katholieke Vereniging voor Oecumene en er zijn goede contacten tussen de twee. Een prominent onder de sprekers op dit symposium was de bekende orthodoxe bisschop Kallistos Ware. Er was een bezoek aan de orthodoxe parochie in de stad met een liturgische dienst van het Jezusgebed, een lezing en een receptie. Benadering, sprekers, deelnemers (katholieken, orthodoxen en protestanten uit Vlaanderen en Neder-

land) en het samen bidden in de gebedsdiensten hadden een hoog oecumenisch gehalte.

3.8 Didaskalíon – Oosters christendom en cultuur

‘Didaskalíon. Oosters christendom en cultuur’ is een samenwerkingsverband van de A.A. Brediusstichting te Hernen en de Katholieke Vereniging voor Oecumene. In Kasteel Hernen te Hernen (gem. Wijchen), het domicilie van de A.A. Brediusstichting, worden de middagbijeenkomsten gehouden. Mevr drs Victoria van Aalst, directeur van de A.A. Brediusstichting, neemt in het Didaskalíon de praktische organisatie en de gespreksleiding voor haar rekening. Leo van Leijsen verzorgt de reader en de korte inleidingen op de daar geboden teksten en begeleidt de gesprekken inhoudelijk. Het voorjaar van 2012 met zijn drie bijeenkomsten was de tweede leerang van het Didaskalíon. De werkwijze van het Didaskalíon is dezelfde als van Bēt Drāshā, zij het met een iets groter accent op de culturele betekenis van de oosterse christelijke tradities voor Europa en het westen. Didaskalíon put voor een belangrijk deel uit de teksten van Bēt Drāshā in Den Bosch, die in Hernen weer op een frisse manier worden aangeboden en behandeld.

Didaskalíon 2012 had als titel ‘Inwijding in het oosters christendom’. ‘Inwijding’ slaat in het oosters christendom op de liturgie, maar ook op geestelijk leven in bredere zin. Beide terreinen kwamen in dit seizoen ter sprake, met enige nadruk op het laatste: de wijdere spiritualiteit. Teksten van klassieke auteurs (Johannes van Damascus, Evagrius, Johannes van Apamea e.a.) en hedendaagse (Anselm Grün, Matta el-Miskien etc.) werden gezamenlijk gelezen en besproken..

De bijeenkomsten voorjaar 2012 vonden plaats op de vrijdagen 16 maart, 20 april en 11 mei 2012. Omdat de aanvankelijk geplande eerste twee middagbijeenkomsten in januari en februari om praktische redenen geen doorgang konden vinden, waren 16 maart en 20 april

bijeenkomsten voor een hele dag; vrijdag 11 mei bleef een middagbijeenkomst. Onder de deelnemers waren orthodoxen, PKN-leden, rooms-katholieken en anderen. Het was een geslaagd tweede seizoen, zodat voor het voorjaar 2013 zeker een derde leerang van Didaskalíon in Hernen voorbereid zal gaan worden. Vanwege de reisafstand van de deelnemers die de laatste twee jaar uit het hele land kwamen, zal hoogstwaarschijnlijk in Didaskalíon 2013 gekozen worden voor dezelfde uiteindelijk indeling als in 2012: twee volle dagen en een middag.

3.9 Overige activiteiten

Op initiatief van dr. Katja Tolstaja, docent aan de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit en redactielid van het tijdschrift Pokrof, werd door het Instituut van Academische Studies van de Vrije Universiteit van 12-15 september 2011 in de Hermitage in Amsterdam een conferentie gehouden over ‘Orthodox Paradoxes: Heterogeneities and Complexities in Contemporary Russian Orthodoxy’. Verschillende redactieleden van het tijdschrift Pokrof waren bij (een deel van) de conferentie aanwezig.

Prof. dr. Ton Scheer vertegenwoordigde de vereniging op de landelijke dag van de stichting Pokrof op 16 oktober 2011 in de Antoniuskerk in Utrecht.

Drs. Geert van Dartel vertegenwoordigde op 23 januari 2012 de vereniging op de bijeenkomst in Utrecht van het interreligieus platform ‘In vrijheid verbonden’.

Drs. Geert van Dartel nam op 7 februari 2012 deel aan de bijeenkomst van het initiatief ‘Wij kiezen voor eenheid’ in huize Emmaus in Helvoirt.’

Prof. dr. Ton Scheer en drs. Leo van Leijsen, woonden op zaterdagmiddag 10 maart in de Bonbonnière te Maastricht het symposium ‘Sint Servatius de Armeniër’ bij. Het werd georganiseerd door de plaatselijke Armeense Stichting Ani, een instelling binnen de de Armeense gemeenschap van de Limburgse hoofdstad. Centraal

stond Sint Servaas, 's Neerlandse eerste bisschop, die uit Armenië afkomstig zou zijn geweest. Er werden lezingen en korte muziekuitvoeringen gehouden, onder aanwezigheid van vele gasten, onder wie mgr Norvan Zakarian, Armeens-apostolisch aartsbischop van Parijs, de rooms-katholieke bisschoppen van Roermond en Hasselt, de ambassadrice van Armenië en minister Gerd Leers van Immigratie, Integratie en Asiel.

Drs Ton Sip en drs. Geert van Dartel maakten deel uit van de delegatie van het bisdom 's-Hertogenbosch bij de oecumenische ontmoeting van 10-12 april 2012 in het Duitse Schmalkalden tussen de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck, het bisdom 's-Hertogenbosch en de Protestantse Kerk van Zuid-Nederland. Van 21 tot 23 juni 2012 nam Van Dartel deel aan de conferentie over de Schmalkaldische Artikelen die op initiatief van de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck in Schmalkalden werd gehouden.

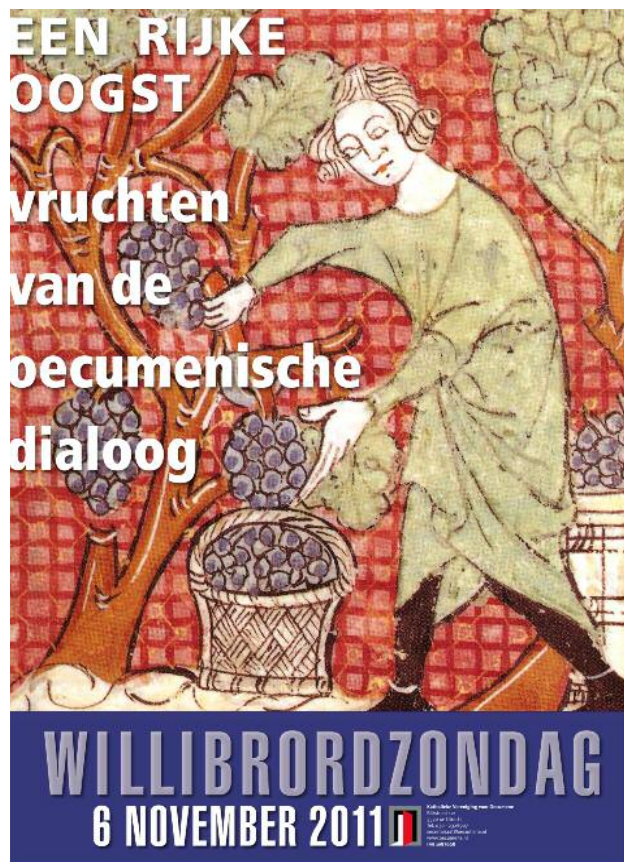
Drs. Leo van Leijsen en drs. Geert van Dartel waren op 22 april 2012 in Den Bosch aanwezig bij de viering van het 50-jarig priesterfeest van dr. Johan Meijer CSsR, oud-directeur van het Apostolaat van de Oosterse Kerken. Voorzitter en medewerkers van de vereniging condoleerden de Koptische Orthodoxe gemeenschap in Nederland met het overlijden van paus Shenouda III op 17 maart 2012. Drs. Geert van Dartel nam op 25 april 2012 op uitnodiging van de Koptisch Orthodoxe Kerk in Nederland in Amsterdam deel aan de herdenkingsdienst van paus Shenouda.

Er waren vanuit de Katholieke Vereniging voor Oecumene contacten met Russisch-orthodoxen, Syrisch-orthodoxen, Ethiopisch-orthodoxen, Eritrees-orthodoxen, Koptisch-orthodoxen, Armeens-Apostolischen, Assyrisch-Apostolischen en andere oosterse christenen.

4 WILLIBRORDZONDAG EN DE ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN

4.1 Willibrordzondag – ‘Een rijke oogst – de vruchten van de oecumenische dialoog’

Zoals hierboven reeds werd beschreven werd Willibrordzondag ingezet om op het niveau van de parochies aandacht te vragen voor de resultaten en vruchten van het oecumenisch werk van de afgelopen decennia. Voor de poster maakten we gebruik van de afbeelding van

een oogstende wijngaardenier op de omslag van de originele uitgave van *Harvesting the Fruits*. Voorzitter Henk van Doorn maakte de preekshets en de voorbeden. Ds. Hans Kronenburg en drs. Geert van Dartel maakten voor de bespreking van het boek 'Een rijke oogst' een aantal gespreksvragen op.

In samenwerking met de gedelegeerden voor oecumene van de bisdommen is meer dan in voorgaande jaren het belang van Willibrordzondag onder de aandacht van de parochies gebracht. Dat had een positief effect op de opbrengst van de Willibrordzondagcollecte die in 2011 met €33.022,— bijna €5.000,— hoger was dan in het voorafgaande jaar. We hopen dat we deze trend door een goede communicatie en een blijvende betrokkenheid bij de oecumenische contacten van parochies in de komende jaren zullen kunnen vasthouden.

4.2 Zondag voor de Oosterse Kerken – 'Russisch-orthodox. Een traditie in omvorming'

'Russisch-Orthodox. Een traditie in omvorming' was het motto van de Zondag voor de Oosterse Kerken op 6 mei 2012. Bij de voorbereiding van het materiaal voor deze Zondag voor de Oosterse Kerken lieten we ons leiden door de icoon van de Transfiguratie. Deze icoon verbeeldt de omvorming tot een nieuw leven dat aan de mens beloofd is. De Russische Orthodoxie heeft een traditie in omvorming. Met Russische Orthodoxie waren zowel het patriarchaat Moskou bedoeld als de Orthodoxe Kerken die uit de Kerk van Rusland zijn voortgekomen, met name in Nederland het Russisch-Orthodox Aartsbisdom van Parijs onder het Oecumenisch patriarchaat.

Op de Zondag voor de Oosterse Kerken werd het project 'Sociale media en orthodoxie' ter ondersteuning aanbevolen, een project om de Engelse versie van de website te realiseren van de Broederschap van de Transfiguratie. Op initiatief van de Russische priester Georgi Kotsjetkov ontstond deze Broederschap van de Transfiguratie in

Moskou als een beweging die zich toelegt op de verdieping van het religieuze leven en de dialoog. Men maakt gebruik van de sociale media en beschikt over een interactieve website (www.psmb.ru). De tot nu toe uitsluitend Russischtalige site biedt kerkelijk nieuws en catechetisch materiaal, maar is ook een plaats voor discussies over actuele maatschappelijke en ethische onderwerpen. Aan een aantal activiteiten wordt ook door katholieken en protestanten deelgenomen. Een Engelstalige versie is van belang om met vrienden over de hele wereld te kunnen communiceren.

Het materiaal van de Zondag voor de Oosterse Kerken bestond uit de poster met een Russische Transfiguratie-icoon van rond 1600, eigendom van de A.A. Brediusstichting te Hernen; preeksuggesties door vader Hildo Bos, priester van de Russisch-orthodoxe parochie in Amsterdam; twee homilieën op de Gedaanteverandering van de Heer door vader Pavel Adelgeim, Russisch-orthodox priester te Pskov (Rusland); de voorbede, geschreven door Leo van Leijssen; en een artikel over de website van de Broederschap van de Transfiguratie door Paul Baars, 'Sociale media en Orthodoxie. Culturele, intellectuele en kerkelijke vrijheid op Russisch internet', in: Pokrof 2012-1. Naast dit materiaal werd er bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken een serie van vier luxe icoonkaarten uitgegeven. Behalve de icoon van de Transfiguratie die ook op de poster is afgebeeld, zijn het de icoon van de opwekking van Lazarus, van de verrijzenis van Christus en van de vrouwen bij het lege graf. Deze vier iconen werden gekozen omdat ze allemaal gaan over de omvorming naar het nieuwe leven. Bij iedere icoon zijn korte teksten uit de Schrift en de Byzantijnse liturgie opgenomen.

De collecte heeft een bedrag van €5.000,— opgebracht voor de Engelstalige website van de broederschap van de transfiguratie in Moskou. Dit bedrag zal zo spoedig mogelijk worden overgemaakt op de rekening van de broederschap in Moskou.

5 VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

5.1 Overeen

Het communicatieblad Overeen verschijnt twee maal per jaar. Het wordt toegestuurd aan leden, donateurs en parochies. In 2011 was de oplage 9.500 exemplaren. De redactie wordt gevormd door de medewerkers van de vereniging.

In het septembernummer (2011) werd allereerst uitvoerig aandacht besteed aan het thema van Willibrordzondag 2011: 'Een rijke oogst, de vruchten van de oecumenische dialoog'. In een interview stelde mw.

Christien van den Heuvel, de nieuwe penningmeester van de vereniging, zichzelf voor. Ook werd een interview gepubliceerd met mw. Sara Nakhla van de Koptisch orthodoxe Kerk in Egypte over de verhouding tussen christenen en moslims in haar land. Verder was er aandacht voor de nieuwe handreikingen ter ondersteuning van de plaatselijke oecumene van de Raad van Kerken in Nederland, het nieuwe beleidsplan van de vereniging en de voortgang van het project doop(v)erkenning.

In het aprilnummer ging de aandacht allereerst uit naar het thema van de Zondag voor de Oosterse Kerken:

'Russisch-orthodox, een traditie in omvorming'. In interview sprak de orthodoxe priester van Deventer, v. Theodoor van der Voort, over de orthodoxe inzet voor oecumene. Ook was er aandacht voor het afscheid van mgr. Jan van Burgsteden s.s.s. als bisschop-referent voor oecumene en de Oosterse Kerken die op 23 februari 2012 na elf jaar deze taak overdroeg aan mgr. dr. Hans van den Hende. In Overeen spreekt ook de nieuwe bisschop-referent voor oecumene zich uit: oecumenische inzet geschiedt het beste door gebed, geloofsgesprek en naastenliefde. Tenslotte geeft de oud-katholieke hoogleeraar Peter-Ben Smit zijn visie op de uitdagingen en mogelijkheden in de relatie tussen de Rooms-katholieke Kerk en de Oud-katholieke Kerken. Aanleiding is de publicatie van de brochure 'Op weg naar verzoening en genezing' die de vereniging over de internationale dialoog tussen beide kerkgenootschappen publiceerde.

5.2 Pokrof. Oosterse christenen, kerken en culturen

Pokrof is uniek in Nederland als Nederlandstalig tijdschrift dat zich bezighoudt met Oosterse Kerken. In België (Vlaanderen) heeft het ook meerdere lezers. Het tijd-

Redactievergadering Pokrof v.l.n.r.: P. Baars, D. Langerhuizen, H. Vogelaar, D. Bruinsma, L. van Leijsen, J. van Kessel.

schrift biedt informatie over 'oosterse christenen, kerken en culturen'. De opzet is populair-wetenschappelijk. Pokrof heeft een redactie op oecumenische basis (protestant, orthodox, katholiek). Hoofdredacteur is drs Dolf Langerhuizen, de redactiesecretaris is drs. Leo van Leijssen. (zie voor verdere redactieleden onder 9. Bestuur en commissies, redactie Pokrof). De redactiesecretaris vraagt de auteurs, redigeert de artikelen en behartigt de verdere (eind)redactionele zaken (liturgische agenda, covers, foto's, bijschriften, gedeeltelijk de redactioneel-tjes en de 'Korte Berichten') alsook de voorbereiding en verslaggeving van de vergaderingen, Het bureau van de Katholieke Vereniging voor Oecumene bereidt de verzending van Pokrof voor.

Belangrijke onderwerpen in Pokrof waren o.a. de situatie van de christenen in het Midden-Oosten in het algemeen en die van Egypte in het bijzonder; iconen; orthodox Finland; de oosterse liturgie, en *last but not least* orthodox Rusland. Bijzondere artikelen waren die over de relatie protestanten-orthodoxen in Bulgarije en over de Grieks-orthodoxe houding ten opzichte van 'Europa'. In de Pokrofs van september 2011 tot en met juni 2011 werd verder ook veel aandacht besteed aan de studiedag over Oekraïne op zaterdag 26 november te Hernen, die door Pokrof en de stichting Communicantes (Nijmegen) was georganiseerd in samenwerking met de A. A. Brediusstichting (zie onder 5.2.1.).

Op de oproep om vertalers die werd gedaan in Pokrof 2011-4 (september-oktober), werd goed gereageerd. Vier mensen toonden zich bereid om voor het tijdschrift te vertalen uit Engels, Duits, Russisch of Bulgaars: de heer Jan Buruma, mevrouw Krijntje Oskam, dr Frank Bestebreurtje en de heer Eric Roovers, op de meesten van wie Pokrof in 2011-2012 ook al een concreet beroep heeft mogen doen.

Pokrof verschijnt vijf keer per jaar. Zoals altijd besteedde de redactie aan elk nummer een vergadering, Een extra redactievergadering vond plaats op 30 november, met

als doel aandacht te geven - buiten de lopende besognes om - aan de algemene voortgang van het tijdschrift.

Op vrijdag 11 november 2011 nam redactielid prof. dr. Wil van den Bercken afscheid als bijzonder hoogleraar Russisch christendom aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Op vrijdag 8 juni 2012 overleed in Tilburg archimandriet Gabriël Münninghoff OFM Cap, sinds het eerste nummer van Pokrof in 1954 redactielid en redactiesecretaris, en van 1985 tot 2002 hoofdredacteur. Hij was ook jarenlang bestuurslid van het Apostolaat voor de Oosterse Kerken, één van de voorgangers van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Hij werd begraven in Tilburg op donderdag 14 juni.

5.2.1 Studiedag Oekraïne, 26 november 2012

De studiedag 'Kerken in Oekraïne. Geloofspraktijk, oecumene en sociale verantwoordelijkheid' op zaterdag 26 november in Hernen was een initiatief van de Stichting Communicantes en Pokrof. De conferentie werd gehouden in Kasteel Hernen van de A. A. Brediusstichting, die aan deze studiedag belangrijke medewerking verleende. Sprekers waren dr Heleen Zorgdrager (kerkelijke situatie en interkerkelijke verhoudingen Oekraïne), vader Roman Fihás (sociale verantwoordelijkheid, o.a. van de kerken), drs Julia Hoppenbrouwers-Nagornyak (geloof, volksgeloof) en Mariana Kavinska (iconen in Oekraïne). Van de eerste drie lezingen verschenen artikelen in Pokrof. De praktische organisatie van de studiedag werd behartigd door de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

5.3 Perspectief Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift

Het tijdschrift Perspectief verschijnt vier maal per jaar. De reactie wordt gevormd door dhr. E. Roovers en drs. Geert van Dartel. Perspectief is gratis beschikbaar op de website van de vereniging en werd in 2012 per email verzonden aan 152 abonnees.

In het verslagjaar werden vier nummers uitgebracht. In nummer 13 van september 2011 werden de teksten van het symposium Een rijke oogst (juni 2011) gepubliceerd. Verder waren er bijdragen van zr. Theresia Saers over het onderzoek van dr. Hans Wijngaards naar vrouwelijke diaconen in de geschiedenis van de Kerk, de studente Metta Wierenga over de oecumenische samenwerking in Gorinchem en drs. Leo van Leijsen over het feest van de transfiguratie in de Ethiopisch-orthodoxe Kerk.

In het decembernummer (14/2011) publiceerden we de bijdragen van het symposium dat op 14 oktober 2011 gehouden werd b.g.v. de presentatie van het boek van de oud-katholieke aartsbisschop van Utrecht, mgr. dr. Joris Vercammen, 'De spirituele zoektocht van die andere katholieken'. De bijdragen zijn prof. dr. Marel Sarot, drs. Gerard Schuil, mgr. dr. Joris Vercammen en prof. dr. Peter-Ben Smit. Ook werden in dit nummer de inleidingen van prof. dr. Marius van Leeuwen en drs. Rob van Uden gepubliceerd van de studievergadering op 9 november. Van de hand van drs. Leo van Leijsen werd het artikel 'Kerst in de Syrische traditie gepubliceerd'.

Nummer 15/2012 verscheen in maart en opende met een beschouwing van bestuurslid prof. dr. Alfons Brüning over de oecumenische betrekkingen tussen de Russisch-orthodoxe Kerk en de Rooms-katholieke Kerk. Het artikel werd gepubliceerd met het oog op het thema van de Zondag voor de Oosterse Kerken. Verder een opmerkelijk interview van drs. Edward Skubiesz met Anna Siemienec over haar liefde voor iconen en christelijke kunst, een beschouwing van drs. Leo van Leijsen over de oosterse liturgie voor Lazaruszaterdag, een artikel van drs. Wilbert van Saane over een document inzake zending in een interreligieuze context van de Wereldraad, de Pauselijke Raad voor de Interreligieuze Dialoog en de Werelwijde Evangelische Alliantie en tenslotte een tekst van drs. Geert van Dartel over Rome en de oecumene, een reactie op de bijdrage van prof. dr. Marius van Leeuwen in het voorgaande nummer van Perspectief.

In nummer 16/2012 werden de teksten gepubliceerd van het symposium dat de Nationale Katholieke Commissie voor Oecumene van de Belgische Bisschoppenconferentie op 5 november 2011 hield over de theologie, het pastoraat en de spiritualiteit van het huwelijk. De thematiek werd door vier sprekers uit verschillende kerken ingeleid. Het hoofdreferaat werd gehouden door prof. dr. Elisabeth Parmentier. Vanuit een protestants-oecumenische benadering beschrijft zij de huwelijksopvatting van de protestantse en katholieke kerken en de praktijk in relatie tot de diepgrijpende veranderingen die zich op terrein reeds hebben voltrokken. Hierna volgen de beschouwingen van Adrian Thatcher (Anglicaan), mgr. Athanagoras Peckstadt (Orthodox) en Thomas Knieps (Katholiek). De balans van deze boeiende studiedag wordt beknopt opgemaakt door Adelbert Denaux. Op deze bijeenkomsten presenteert Thaddée Barnas o.s.b. iedere jaar een kroniek van de internationale oecumenische ontwikkelingen van het laatste jaar. Met deze kroniek wordt dit nummer van Perspectief afgesloten.

6 BESTUURSZAKEN

6.1 Bisschop-referent voor oecumene en de Oosterse Kerken

Op 23 februari 2012 nam mgr. Jan van Burgsteden s.s.s. afscheid als referent-bisschop voor oecumene en de Oosterse Kerken. Tegelijkertijd met hem nam ook zijn beleidsmedewerker, drs. Pieter Kohnen, afscheid. Mgr. Van Burgsteden heeft het referentschap ruim 11 jaar behartigd. In deze periode heeft hij zijn stempel gezet op de oecumenische samenwerking in ons land door zijn nadruk op het belang van het geloofsgesprek en de spirituele oecumene én door zijn initiatief gericht op de verbreding van de wederzijdse dooperkenning. De vereniging onderhield gedurende deze jaren goede contac-

ten met mgr. J. van Burgsteden. Beleidsmedewerker drs. Pieter Kohnen was bovendien adviseur van het bestuur. Namens de vereniging bedankte voorzitter Henk van Doorn beiden voor hun jarenlange inzet voor de oecumenische samenwerking in Nederland.

Mgr. dr. Hans van den Hende, bisschop van Rotterdam, nam de portefeuille oecumene en Oosterse kerken over. Op 27 maart 2012 hadden voorzitter en secretaris van de vereniging in Rotterdam een gesprek met mgr. Van den Hende waarin een aantal zaken die de samenwerking tussen de beleidssector oecumene en de vereniging betreffen werden doorgenomen. De bisschop zal ten minste eenmaal per jaar deelnemen aan een vergadering van het Hoofdbestuur. De nieuwe beleidsmedewerker oecumene, drs. Berry van Oers, zal zoveel mogelijk aan de vergaderingen van het Hoofdbestuur gaan deelnemen.

6.2 Samenwerking met de Raad van Kerken in Nederland

Op verzoek van de Raad van Kerken Nederland werden gesprekken gevoerd over de mogelijkheden tot intensievere samenwerking tussen de Raad van Kerken en de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Door de Raad wordt daarbij gedacht aan een strategische alliantie naar het voorbeeld van de overeenkomst die de Raad reeds eerder heeft bereikt met de Evangelische Alliantie. Ook werd bepleit dat de vereniging als bijdrage vanuit de RK Kerk aan het oecumenisch werk van de Raad onderdelen uit het beleidsplan van de Raad op zich neemt.

Vanuit de vereniging wordt al sinds het ontstaan van de Raad in 1968 op diverse terreinen intensief samengewerkt. Momenteel zijn medewerkers en bestuursleden van de vereniging betrokken bij verschillende beraad- en projectgroepen van de Raad. De vereniging wil deze praktische samenwerking voortzetten, maar ziet geen reden om het samenwerkingsverband met een overeen-

komst te formaliseren. Dit zou vertroebelend kunnen werken. Namens de Rooms-katholieke Kerk zijn en blijven de bisschoppen verantwoordelijk voor het katholieke engagement in de Raad van Kerken. De vereniging is graag bereid om op projectbasis in samenwerking met de Raad van Kerken taken uit te voeren mits daarvoor externe financiering beschikbaar is. Bij de huidige bezetting is het echter niet mogelijk om de medewerkers van het bureau extra werkzaamheden toe te schuiven.

6.3 Christenen in het Midden Oosten

In december 2009 brachten de kerken van Palestina gezamenlijk het Kairos-document uit. Het is een schreeuw om recht vanuit het hart van het Palestijnse lijden. De stichting Kairos Nederland entameert het gesprek over het Kairosdocument in Nederland. Zo kwam het document ook de op de agenda van bestuur en medewerkers van de vereniging.

Op woensdagmiddag 14 september 2011 bezocht een delegatie van Palestijnse christenen het Secretariaat van de Rooms-katholieke Kerkprovincie op Biltstraat 121 om het Palestijnse Kairos-document 'Het Uur van de Waarheid' (2009) toe te lichten. Dit gebeurde op een bijeenkomst die door de Katholieke Vereniging voor Oecumene was georganiseerd. De delegatie bestond uit de heer Rifat Kassis (lutheraan, publicist) en dr. Jamal Kader (r.k., priester Latijns patriarchaat, decaan Letterenfaculteit Bethlehem University). Tijdens de bijeenkomst werd de visie van Palestijnse christenen op het Israël-Palestina-conflict besproken en bediscussieerd.

Voorzitter Henk van Doorn nam deel aan de internationale conferentie 'Uur van de waarheid' over het Palestijnse Kairosdocument die op 15 en 16 september 2011 aan de Vrije Universiteit plaatsvond.

Op vrijdag 30 maart 2012 nam drs. Leo van Leijsen deel aan een studiemiddag aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Onderwerp was: de Arabische lente en de

christenen in het Midden-Oosten. De kernvraag: wat betekenen de recente opstanden tegen de dictaturen in de Arabische wereld voor de christenen in de desbetreffende landen? De studiebijeenkomst met vier terzake kundige sprekers (prof Colin Chapman, prof Heleen Murrevan den Berg, drs Rima Nasrallah, prof Bernhard Reitsma) was georganiseerd door de leerstoel 'Kerk in de context van de Islam' aan de VU, de Evangelische Alliantie, de Evangelische Zendingsalliantie en de Nederlandse Zendingsraad. Problemen en gevaren voor de christenen werden besproken, maar ook de positieve uitdagingen en kansen, welke laatste door de sprekers zeker niet voor denkbeeldig werden gehouden. De vraag 'Wat kunnen wij in het Westen doen?' werd door een van de sprekers beantwoord met: 'Betere relaties met de islam koesteren!'

Op 25 april 2012 vond in Amersfoort de presentatie plaats van het boek 'Roep om verzoening' van de Anglicaanse priester en bevrijdingstheoloog Naim Ateek. Namens de vereniging nam Geert van Dartel een exemplaar in ontvangst. Op de website van de vereniging werd een recensie van het boek gepubliceerd.

Het Palestijns-Israëliësch vraagstukken ligt binnen de kerken uiterst gevoelig. Het bestuur wil dat een studiegroep van katholieke en protestantse theologen zich op het vraagstuk beraadt en advies uitbrengt.

6.4 Samenstelling Bestuur

Op de Algemene Ledenvergadering op 9 november 2011 vond de (her)verkiezing van bestuursleden plaats. Dr. Hanneke-Arts-Honselaar besloot haar bestuurslidmaatschap voortijdig te beëindigen om zich volledig te kunnen wijden aan haar studie. Bestuurslid dr. Kees van Vliet stelde zich na het verstrijken van de bestuursmijn opnieuw verkiesbaar en werd door de ledenvergadering herkozen.

Drs. Pieter Kohnen, beleidsmedewerker oecumene van de Bisschoppenconferentie, beëindigde na een periode van tien jaar ook zijn adviseurschap van de vereniging. In zijn afscheidswoord noemde hij zijn jarenlange betrokkenheid bij de vereniging 'één van de leukste taken'.

6.5 Vertegenwoordigingen

Prof. dr. Ton Scheer vertegenwoordigt de vereniging in het Byzantijns Netwerk dat de viering van de Byzantijnse liturgie binnen de Nederlandse kerkprovincie behartigt. Dr. Dick Akerboom is secretaris van de Beraadgroep Geloven en Kerkelijke Gemeenschap van de Raad van Kerken. Drs. Elise Woertman is lid van de Beraadgroep Kerk en Samenleving van de Raad van Kerken. Drs. Geert van Dartel is coördinator van de Projectgroep Week van Gebed en secretaris van de projectgroep Doop(v)erkenning van de Raad van Kerken Bestuurslidmaatschappen drs. Geert van Dartel: hoofdbestuur van het Instituut Oosters Christendom in Nijmegen, bestuur van de stichting Communicantes in Nijmegen, bestuurscommissie Centrum voor Parochiespiritualiteit in Nijmegen, stichtingsraad Omroep Brabant.

7 SECRETARIAAT EN PERSONELE AANGELEGENHEDEN

Drie jaar geleden verhuisde het secretariaat van de vereniging van 's-Hertogenbosch naar Utrecht waar het gevestigd werd in het huis van het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie. De verhuizing vond plaats omwille van kostenbesparing én omwille van de inbedding van de organisatie in een groter verband. Door de verhuizing kreeg de samenwerking met de beleidssector oecumene van de Bisschoppenconferentie een impuls. In de loop van dit werkjaar werd duidelijk dat de Bisschoppenconferentie om financiële redenen genoodzaakt was het secretariaat van de Bisschoppenconferentie drastisch te reorganise-

ren. Op dit moment is nog niet duidelijk wat op termijn de consequenties voor de huisvesting van het secretariaat van de vereniging zullen zijn. Indien het mogelijk is zal het secretariaat van de vereniging bij de Bisschoppenconferentie ondergebracht blijven.

7.1 Symposium 'Passie voor de oosterse Kerken' t.g.v. het dienstjubileum Leo van Leijzen

Het symposium 'Passie voor de Oosterse Kerken' werd op 25 mei jl. in het kasteel Hernen bij Wijchen gehouden bij gelegenheid van het 25-jarig dienstjubileum van drs. Leo van Leijzen. Dit symposium in aanwezigheid van een grote schare van familie, vrienden en (oud-) collega's van Leo van Leijzen, maakte iets zichtbaar van diens 25-jarig engagement, maar ook van de langdurige en intense betrokkenheid vanuit de Katholieke Kerk in Nederland bij de Oosterse Kerken. Leo van Leijzen trad op 1 juni 1987 in dienst van het Apostolaat voor de Oosterse Kerken dat toen in Tilburg was gevestigd. Zijn toenmalige directeur en leermeester op het gebied van de Oosterse Kerken, dr. Johan Meijer cssr, hield de eerste voordracht. Daarin vertelde hij hoe hijzelf ten tijde van het Tweede Vaticaans Concilie gedurende zijn studie in Rome geraakt werd door de nieuwe openheid voor en contacten met andere kerken, in het bijzonder voor hem met de orthodoxe kerken. Johan Meijer benadrukte dat oecumene gedragen wordt door ontmoetingen en vriendschappen.

Prof. dr. Herman Teule, directeur van het Instituut voor Oosters Christendom in Nijmegen, sprak over de bijzondere plaats en betekenis van het Oosters christendom ten Oosten van Byzantium, en met name het Syrisch christendom daarbinnen, met zijn eigen onvervreemd-bare spirituele traditie. Teule sprak ook over de vruchtbare uitwisseling tussen christenen en moslims in de vroege periode van de Islam én over de huidige dramatische situatie van christenen in het Midden Oosten. In een persoonlijk verhaal vertelde drs. Leo van Leijzen

Passie voor het Oosten, 25-jarig jubileum van Leo van Leijzen

over de ontwikkeling van zijn interesse voor het Oosters Christendom en hoe hij, binnen zijn werk voor de Katholieke Vereniging voor Oecumene, probeert in het tijdschrift *Pokrof*, in lezingen en vooral in leerhuizen de rijke tradities van het christelijk Oosten in gesprek te brengen en te verbinden met de zoektocht van mensen in onze tijd.

De lezingen van het symposium zullen later gepubliceerd worden in het digitale tijdschrift *Perspectief*. De lezingen waren voorafgegaan door een *moleben*, een korte Byzantijnse gebedsdienst, en werden gevolgd door een receptie met enkele toespraken, o.a. van voorzitter Henk van Doorn en directeur Geert van Dartel, en afgesloten met een oriëntaalse maaltijd.

8 OVERZICHT VAN CURSUSSEN, LEZINGEN EN ARTIKELEN

8.1 Drs. L. van Leijsen

8.1.1 Artikelen

- ‘«Arabische Lente?». Christenen van Syrië in de knel’, in: *Pokrof* 2012-1, blz 7-9.
- ‘De gedaanteverandering van Jezus in het Ethiopisch christendom’, in: *Perspectief* 13, 2011, pp 46-50.
- ‘De (geschiedenis van de) oosterse kerken. Een rondgang in zevenmijlslaaizen’, in: *BRES. Magazine voor religie, wetenschap en gnosis*, mei/juni 2012, nr 273, pp 14-25.
- ‘De Thomaschristenen. India’s Syrische Kerken in vogelvlucht’, in: *TussenRuimte, oecumenisch tijdschrift voor interculturele theologie*, 3-2011, themanummer “Erfgenamen van Thomas”.
NB Leo van Leijsen was voor dit nummer door de redactie aangezocht als ‘gastredacteur’. Donderdag 28 juni 2012 was hij ook gevraagd deel te nemen aan de redactievergadering die het eind 2012 te verschijnen nummer over de christenen in het Midden-Oosten voorbereidde.
- ‘Het vergeten christendom’, in: *rkk.nl*, 16 december 2011, p 20. Boekbespreking van: Philip Jenkins, *Het vergeten christendom. De duizendjarige bloeitijd van de kerk in het Midden-Oosten, Azië en Afrika*, 2011 (Vertaling van *The Lost History of Christianity*, 2008).
- ‘Kerst in de Syrische traditie van het christelijke Oosten. Voorbereiding en feest’, in: *Perspectief* 14, 2011, pp 38-46.
- ‘Libanese theologen. Een theologie met elan’ (Interview met Antoine Fleyfel), in: *Pokrof* 2011-5, blz 15-18.
- ‘Niemandslaan wordt land van de levenden. Lazarus-zaterdag in de oosterse liturgie vóór Pasen’, in: *Perspectief* 15, 2012, pp 16-22.

- ‘Ontmoeting van Onze Heer en God en Verlosser Jezus Christus in de Tempel’ (Meditatie), in: *Pokrof* 2012-1, blz 12-14.
- ‘Oosterse Kerken’, venster in: *Vensters op katholiek geloven* (onder categorie ‘Katholieken en hun geschiedenis/traditie’), op: www.venstersopkathoelkgeloven.nl, CNV Onderwijs/Adveniat, november 2011.
- ‘Russisch-orthodox. Een traditie in omvorming’, in: *Overeen*, april 2012, pp 1-2.
- Websitebijdragen op www.oecumene.nl, onder categorieën ‘Nieuws’ en ‘Blogs’.

8.1.2 Cursussen, lezingen en interviews

- Woensdagavond 21 september 2011, Lezing ‘De geschiedenis van de Oosterse kerken. In het bijzonder de huidige situatie in Oost-Europa’, in parochie St. Joseph te Wassenaar, binnen het kader van het Leerhuis ‘Oosterse kerken binnen de Europese Unie’.
- Zaterdag 12 november 2011, Korte voordracht: een reactie op Preek 117 van St. Augustinus over Joh 1:1-3, op een feestelijke bijeenkomst van De Beiaard (Centrum van de Vrouwen van Bethanië, Utrecht) in de Augustinuskerk (parochiezaal) te Utrecht. Bij gelegenheid van de feestelijke bijeenkomst werd aan de deelnemers als geschenk een financiële gift aan het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene aanbevolen.
Tussen De Beiaard o.l.v. mevrouw Mariet Rijk en de Katholieke Vereniging voor Oecumene bestaan goede contacten, met name ook voor het gebruik van ruimte in De Beiaard voor kleinere studiebijeenkomsten.
- Maandagen 21 november, 12 december en 30 januari 2011-2012, Cursus ‘De wereld van iconen. Verhalen in beelden’ in Thomashuis te Zwolle i.s.m. Susanne de Jong-Tennekes, coördinator van het Thomashuis. Drie avonden over Maria Boodschap, Kerst en Epifanie aan de hand van de iconen, de Bijbel en de oosterse apocriefe en liturgische teksten.

- Maandagavond 23 januari, Lezing over de icoon van de Ontmoeting des Heren, Protestantse Kerk (predikant: ds Siets Nieuwenhuizen) te Oosterhout, N-Br..
- Zaterdag 25 februari 2012, Josephina (Josja Starremans), 'Eenheid in verscheidenheid. Interview met Leo van Leijsen', op: *Credible.nl* (christelijke jongeren-site van Nederland en België). Publicatie van op zaterdag 19 december 2011 te Nijmegen gehouden interview met Leo van Leijsen in zijn hoedanigheid als columnist die voor *Credible.nl* over oosters christendom schrijft.
- Maandagmiddag 5 maart 2012, Lezing 'Ethiopische liturgie en iconen', binnen: Vastenestafette, in kader van de Bisschoppelijke Vastenactie 2012 voor Ethiopië, Emmausparochie te Roosendaal.
- Donderdagavond 15 maart 2012, Lezing 'De Kerken van Ethiopië', bij gelegenheid van oecumenische vastenmaaltijd in kader van de Bisschoppelijke Vastenactie 2012 voor Ethiopië, in gemeentecentrum van de Protestantse Kerk van Oudenbosch, georganiseerd door Eric Roovers (r.k. parochie H. H. Agatha en Barbara van Oudenbosch).
- 'Twee verklaringen over de doop', in: Overeen, september 2011, 7.
- 'Visienota PKN wil bemoedigen en opbouwen', in rkk.nl, oktober 2011
- 'Oecumene door orthodoxe ogen', in: Overeen, april 2012, 3-4.
- 'Bisschop Jan van Burgsteden draagt referentschap oecumene na elf jaar over', in: Overeen, april 2012, 6.
- 'Oecumenische inzet door gebed, geloofsgesprek en naastenliefde', in: Overeen, april 2012, 7.
- 'Rome en de oecumene, over kansen en obstakels' in: Perspectief 15, 2012, 31-37.
- 'Gebedsweek voor de eenheid 2013 – wandelen met God', in: Oecumenisch bulletin augustus 2012.
- 'Op weg naar verzoening en genezing, rapport van de Internationale Rooms-katholieke / Oud-katholieke Dialoogcommissie', in samenwerking met prof. dr. Ton Scheer, Utrecht 2012, 23 pag.
- Websitebijdragen op *www.oecumene.nl*, onder categorieën 'Nieuws' en 'Blogs'.

8.2 Drs. Geert van Dartel

8.2.1 Artikelen

- 'Een rijke oogst, de vruchten van de oecumenische dialoog' in: Overeen, september 2011, 1-2.
- 'Checklist en convenant ter ondersteuning van de plaatselijke oecumene' in: Overeen, september 2011, 3.
- 'Netwerk en communicatie centraal in nieuw beleidsplan', in: Overeen, september 2011, 4.
- 'Met vertrouwen de toekomst tegemoet, in gesprek met de nieuwe penningmeester van de vereniging', in: Overeen, september 2011, 5.
- 'Bruggen bouwen in Egypte tussen christenen en moslims', in: Overeen, september 2011, 6.
- College oecumenische theologie aan het St. Janscentrum in 's-Hertogenbosch, september 2011 – juni 2012.
- College oecumenische theologie aan Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing in Utrecht, november 2011 – februari 2012.
- Inleiding over het thema van de Gebedsweek voor de Eenheid 'Omvorming volgens 1 Kor. 15' voor de Gemeenschap van Chemin Neuf in Oosterhout, 21 januari 2012.
- 'Oecumene – kans van slagen!' toerustingsavonden op uitnodiging van de stuurgroep oecumene van het bisdom Groningen-Leeuwarden in Assen (21 maart 2012) en Heerenveen (18 april 2012).

9 BESTUUR EN COMMISSIES

Enkele cijfers (stand van zaken op 17 juli 2012)

Aantal leden: 940

Aantal donateurs: 5591

Abonnees op Pokrof: 711

Abonnees op Perspectief: 152

Bestuur (peildatum: 1 juni 2012)

H. van Doorn, voorzitter en gedelegeerde voor oecumene van het aartsbisdom Utrecht

Prof. dr. J. Peters sj., vice-voorzitter

Mw. C. van den Heuvel- van Maarseeven, penningmeester

Drs. G. van Dartel, ambtelijk secretaris en directeur van het bureau

Dr. D. Akerboom, lid DB

Prof. dr. A. Scheer, lid DB

Prof. dr. A. Brüning

Vic.-gen. mgr. drs. M. de Groot, gedelegeerde voor oecumene van het bisdom

Haarlem - Amsterdam

Dr. B. Hegge, gedelegeerde van het bisdom Roermond

Drs. R. Kuiper

Drs. T. Sip, gedelegeerde van het bisdom 's-Hertogenbosch

Drs. R. van Uden, diocesaan vertegenwoordiger van het bisdom Breda

Vic.-gen. P. Wellen., gedelegeerde voor oecumene van het bisdom

Groningen - Leeuwarden

Dr. C. van Vliet

Mw. drs. E. Rommens-Woertman

Adviseurs

Ds. G. van Pijkeren, adviseur namens de Protestantse Kerk in Nederland

Drs. P. Kohnen, adviseur namens het Secretariaat van het R.K. Kerkgenootschap (tot 1 juli 2012)

Drs. B. van Oers, adviseur namens het Secretariaat van het R.K. Kerkgenootschap (vanaf 1 juli 2012)

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (1 fte)

Mw. M. van Herp, secretaresse (0,4 fte)

Drs. L. van Leijsen, stafmedewerker Oosters Christendom (0,7 fte)

Redactie Perspectief

Dhr. E. Roovers

Drs. G. van Dartel

Redactie Pokrof

Drs. P. Baars

Prof. dr. W. van den Bercken

P. Brenninkmeijer

Dr. D. Bruinsma

Drs. G. van Dartel

Mw. drs. J. van Kessel

Drs. D. Langerhuizen, hoofdredacteur

Drs. L. van Leijsen,

redactiesecretaris

Mw. prof. dr. H. Murre - van den Berg

Mw. dr. K. Tolstaja

Drs. H. Vogelaar

Werkgroep Refo500

Dr. D. Akerboom

Drs. G. van Dartel

Dr. A. van Eijk

Mgr. Dr. G. de Korte

Dr. H. Kronenburg

Drs. R. Kuiper

Webredacteuren

Drs. G. van Dartel

Prof. dr. F. van Iersel

Drs. H. Munsterman

Dhr. K. Slijkerman

Drs. L. van Leijsen

Facebookpagina Katholieke Vereniging voor Oecumene

Drs. G. van Dartel

Mw. Drs. E. Rommens-Woertman

Drs. R. van Uden

10 FINANCIËLE VERANTWOORDING

10.1 Jaarrekening 2011

	Begroting 2011	Exploitatie 2011	Begroting 2013
	€	€	€
Baten			
Contributies incl. bijdragen leden	23.000	24.093	20.000
Giften/legaten religieuzen	15.000	14.473	10.000
Giften/legaten vrienden van de oecumene	25.000	23.039	25.000
Verenigingsfondsen	3.000		
Projectsubsidies	30.000	32.800	30.000
Zondag Oosterse Kerken	18.000	18.016	
Bestemd resultaat Z.O.K.	- 7.000	- 7.500	
Willibrordzondag	26.000	33.022	40.000
Abonnementen Pokrof	13.000	12.319	13.000
Cursussen en studiedagen	1.000	3.030	1.500
Honoraria staf	2.000	738	1.500
Verkopen		3.210	2.000
Opbrengst beleggingen	20.000	- 5.703	20.000
Diversen			
Totaal Baten	169.000	151.537	174.000
Lasten			
Kosten Activiteiten	36.000	36.283	36.000
Lonen en salarissen	102.500	104.063	106.000
Sociale lasten	22.000	23.772	23.000
Personeelskosten (arbo dienst, verzekering, overig)	6.500	4.045	4.500
Reiskosten	10.000	8.824	9.000
Huisvestingskosten	9.000	9.183	9.500
Kantoorkosten	4.000	4.870	5.000
Accountantskosten	3.500	4.859	4.500
Algemene kosten	3.000	1.815	3.000
Afschrijvingen	1.000		
Totaal Lasten	197.500	197.714	200.500
Uitkomst financiële baten en lasten		576	
Bijzondere baten en lasten		907	
Mutatie voorziening personele lasten			
Resultaat	-/- 28.500	-/- 44.694	-/- 26.500

10.2 Beknopte Balans per 31-12-2011

Activa

	€
Materiële vaste activa	5.900
Financiële vaste activa	474.373
Kortlopende vorderingen	27.503
Liquide middelen	63.355
Totaal	571.131

Passiva

	€
Eigen vermogen	427.530
Voorzieningen	132.220
Kortlopende schulden	11.381
Totaal	571.131

Utrecht, 25 juli 2012

Colofon

© Katholieke Vereniging voor Oecumene, Utrecht

Omslag: Icoon van de Transfiguratie, Rusland,
omstreeks 1600 - Archief A.A. Brediusstichting Hernen

Vormgeving: Van Dartel, Oss

Druk: Van Stiphout, Helmond